

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

3173

3174

3175

3176

616.9

S-16

12 0 02

Կարապետ Զեյն
Կասեթյան

ՄԱՍԻԿՈՆ ՎԱՐՃԱՊԵՏԵԱՆ

Հիշատակ
Շքանշան
Երազման

ԱԼՔՈԼԻՆ ՆԱԽՃԻՐՆԵՐԸ

Հանգուցեալ Յ. Ա. ԹԱՎՇԱՆՃԵԱՆԻ անմեռ յիշատակին կը նուիրէ հետզհետէ

Չօն.— Երկու խօսք.— Այգուիկն նախնիները.— Ագիլից ըմպելիքներու գործածութիւնը.— Այգուր՝ Ագրական սեռակիտով.— Գինեմոլը.— Վերջաբան:

ՄԱՐԶՈՒՄ
ՏՄԱՐԱՆ ՆԵՐՍՈ ԵՒ ՍՐԱՊԵՐԱՆ

Արևիկոս և Կոնստանդնուպոլսի միջև
և Կրեմլի միջև
1910

ՄԱՄԻԿՈՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

613

ԱԼՔՈԼԻՆ ՆԱԽՃԻՐՆԵՐԸ

Հանգուցեալ Յ. Ս. ԹԱՎՇԱՆՃԵԱՆԻ անմեռ լիցա-
սակին կը նուիրէ հեղինակը

Չօն.— Յրկու խօսք.— Սլփոյին նախնիքները.— Ո-
գելից ըմպելիքներու գործածութիւնը.— Սլփոյը՝ Ս.
գրական սեփականով.— Գլխեմփոյը.— Վերջաբան:

1022091

ՄԱՐԶՈՒԱՆ
ՏՊԱԳՐ. ՆԵՐՍՕ ԵՒ ՄՐԱՊԵԱՆ

1910

16541

ՉՈՆ ՀԻԱՅՄԱՆ

Ա. Կանգունացի Տիար Յովհաննէս Ս. Թաւաճեան

Գրչով, ոսկով ոգորեցար չարին դէմ,
Որ կը յուզէր եւ կ'ընէր ինչ սխալագիւմ.
Վեանից օրհնութիւն մ'եղաւ անուշ շատերուն.

Մե՛ծ էիր դուն:

Ուսի անմահ յիշատակիդ ի նրէր,
Այս գրեցիկով կ'ըզձամ յայտնել յարգանք սեր,
Որ քե՛ երկնից մեջ պատահաւ ինչ հանոյք,
Եւ բացոյց

Բնէ ոմանց գարձը իրենց վաս նամբէն,
Այսինքն անոնց, որ հացի տէր կը ջամբէն
Վրի արցունք իրենց կրնոջ ու գաւկին.

Ո՛վ երկին,

Թըռուռութիւն, սուգ կը սրբաւեն իրենց շուրջ,
Թէ կարենայ գրեցիկս ընել զիրենք յուրջ,
Օ՛հ, յիսուս վարձս կ'առնեմ այն ասեմ
Եւ արդէն:

Մ. Վ.

10056-57

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԻ

Մարդու շո՛ւն խի իր անձին մէջ գոյութիւն կ'ունենան կիրճերու եւ մոլորաբաններու վայրագ բռնապետներ, որոնց գերի եղողները, եթէ երբեք ճիւրղական քորակեղ անոնց շուքը, ոչինչ կ'արժէ իրենց հասարակական բռնապետներէն շարքազերծ ըլլալը:

Քաղաքական ու ցեղաստիճանական սպասարարութիւնը, եթէ չունենայ իրեն գուզընթաց բարոյական սպասարարութիւն՝ վասպար սոփորութիւններէ եւ մոլորաբաններէ, մարդ չի կրնար եղանակաւ երբեք եւ իր կոչումին արժանանալ:

Կարմիր բռնապետին ձիրսներէն սպասուեցաւ հայր. բայց դեռ շո՛ւն բռնապետներ կան իր մէջ, որոնց մագիչներուն մէջ բռնուած է հայր. ու գիներմոլութիւնը բռնապետական շարժումն մէջ իր կարեւորագոյն տեղը ստիպուի կը գրաւէ. հսկայ շարժեր եղած են ու կ'ըլլան գայն սարսաղերու, եւ «Աշոյիկեան խաչմերուկներ»ը կուգայ իր կարգին շոս հասկես դեր մը ունենալու այդ բռնապետին դեմ մղուած պայքարին մէջ:

Գրիգորիս պարունակութիւնը՝ մեկ քանի շարքա-

ումներով ու յաւելումներով անփոփոխ ի սպէս յօշ-
ուածներու, գորնիք գրած էի բարեյշուսակ Յ. Թաւ-
շանեանի հաստատած մրցումին մասնակցելու հա-
մար (թիւ չկրցայ որոշուած ասեկին հասցնել որքայ-
եաշին) եւ հրատարակած 1905 ի Բիւրակն, Լոյս,
Աւետաբեր շաբաթաթերթերուն մէջ:

Թող ամէն հայ սայ այս գրիցիկն հաս մը իր
զաւակին, դաստարակը իր աշակերտին եւ բարեկա-
մը իր բարեկամին. ու երբ գտնուի գիտեալ մը, ու
սպորտի գրիցիկս ընթերցուեան եւ փշրե բռնասպեկն
շիրան, գտնուի երիտասարդ մը, որուն գոռշարու-
թեան փրկարար առիթ մը հանդիսանայ գրիցիկս, իր
նպասակը իրագործուած կ'ըլլայ:

Հեղինակը

ԱԼՔՈՒՆ ՆԱԽՃԻՐՆԵՐԸ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Տեսէ՛ք սա ցնցոտիներով ծածկուած ազատա ու
զազիր մուրացիկը, որ փողոցին մէջէն կ'անցնի կո-
րաքամակ, և գաւազանի մը ուժով կը քաշկռտէ իր
կմախք դարձած մարմինը. վաղահաս ծերութեան
խորշումներ կը փոթփոթեն իր դէմքը, ու իր սպուշ
նայուածքին մէջ կը կարդացուի ալքոլամոլութեան
սեւ պատմութիւն մը... : Անկարեկիր անցորդնե-
րու կը կառկառէ ան իր դողդոցացող ձեռքը, չոր
հացի մը դրամ խնդրելու համար, որովհետեւ այդ
պահուն իր աղիքները կը գալարին անօթութեան ճի-
ւաղէն: Ողորմիկէ առաջ, կեցուցէք զինքը և հարցա-
քըննեցէ՛ք. ո՞վ է այդ ջախջախուած էակը. ինչո՞ւ կը
գտնուի այդ սոսկալի վիճակին մէջ. ի՞նչ է իր անց-
եալը. ու անաբեկումով պիտի լսէք, թէ այդ սր-
ւայտանքի մասնուած գոյութիւնը. դեռ քանի մը
տարի առաջ, հարուստ էր, առողջ ու պնդակազմ,
գեղեցիկ ու վայելչադէմ, յարգանքի ստարկայ և
բարեկամներով շրջապատուած ... սակայն օգիին

բաժանները, զոր կուլ կուտար շունդալից ծախահարութիւններու մէջտեղ, հաճոյքի և ուրախութեան մէջ մխրճուած, զինքը հասցուցին այդ ահաւոր քայքայումին և ուժգնօրէն գլորեցին կեանքի գայլին մէջ . . . :

Տեսէ՛ք սա աչքերը ուռած և կարմրած մարդը, որ զիկզակ լքայլերով կը չափէ ճամբուն երկայնքն ու լայնքը . ուշադրութեամբ զիտեցէ՛ք իր ա՛ռելի ու պժգալի գիմագիծը . կը հայճոյէ, կը զրախօսէ, կը կանչուըռտէ, անընտանի շարժուձևերով կ'իյնայ ու կ'եկնէ . բարեկամ մը կ'ընկերանայ իրեն, որ իզուր կը ջանայ կարգի բերելու զինքը, արդիւնու անոր՝ փոշիներու մէջ թաւալումը . . . : Ո՛վ է այս ինկածը . մարդկային արժանապատուութիւնն ու պատիւի զգացումը ոտքի տակ կոխկոտող այս սղորմելին . — դեռ երեք ժամ առաջ նոյն տեղէն կ'անցնէր ան ուղիղ հատակով, հանդարտ քայլերով, ուշիմ երեւոյթով . գործի մարդն էր ան, խելքը գլուխը, զգաստ ու պարկեշտ . սակայն գինետան դուռնէն անցնելու պահուն, փորձուեցաւ ներս մըռնել . պղտիկ խիթ մը կարծեց զգալ, քիչ մը լամկել և անմիջապէս մեկնել էր իր գիտաւորութիւնը . բայց այդ անիծեալ ֆիջը, հոգ չէ, քիչ մըն ալ, քիչ մըն ալ եղած և հեռեւանքը կատարեալ գինտովութեան յանդամ էր . նախնական դիտաւորութիւնն ու առաջադրութիւնը օգին մէջ ցնդած էին, որովհետև

քիչը չտաի փսխուած էր և գործի մտորը, փոշիներու մէջ տապալակող ստորին անասունի մը հաւասարած կարճ ժամանակի մէջ . ա՛խ, այդ ֆիջը . . . :

Ահագին է կանչն ու վայնասունը սա գիմացի տունին մէջ . գիշերուան այս խաղաղիկ պահուն ի՛նչ վրդովում ու յուզում կը տիրէ հոն արգիօք . լաց, ճիչ, կռիւ, ծեծ իրարու խառնուած են . ա՛հ, գինտին է որ վերադարձեր է տուն . ոտքէն մինչև գլուխը օղի կը հոտի . . . զժբազդ կինն ու զաւակները վայրագօրէն կը գանակածէ . ամուսինի և հօր նուիրական պարտքերը մոռցած, հրէջ մը, կատաղի գողան մը գարձեր է . ի՛նչ ամօթալի, ի՛նչ քրտմընելի վիճակ . . . ու խորճիլ թէ, այս չարիքին . այս սողմուկին պատճառը օղին եղեր է, որ իժի մը նման սողմակելով այդ գինտին երակներուն մէջ, դուրս կը պօթկայ ա՛հա ուժգնօրէն . և կը թունաւորէ անմեղ կեանքերը յարկի մը, զոր դրախտի մը համար պատրաստեր է Աստուած, և սակայն զժոխքի մը վերածեր է դայն ալքով չտատուածը՝ բազոս :

Ահա ուրիշ պատկեր մըն ալ աղեկսարչ ու սրբատմորմոր . կմխիք կարած հէք կին մը, որուն խուռչացած աչքերուն մէջ կը կարգացուի երկա՛ր տարիներու տատապանքի ու տուայտումի ահալի պատմութիւն մը . չրջապատուեր է նօթի ու մերկ գաւակներով . խնդճ պղտիկներ . անմեղ հրեշտակներ .

մանկական երկնային զուարթութիւնը խոյս սոււած է իրենց դալկահար գէմքերէն . վախ , նիհար , կեանքի աղբիւրնին չորչած ու ցամքած ուրուակահաններ , գերեզմանային ստիւումի մը մէջ գողցես բացած են իրենց խոռոչացած աչքերը , «կեանքի խնճոյքին անբախտ կոչնակահաններ» որ երեւցած են օր մը ու կաներեւութանան ահա : Կենդանի գոհերն են ասոնք ալքոլամուլութեան . օրերով հացի երես չեն տեսներ , շարաթներով արեւու ըյս չին տեսներ , կ'ապրին փակուած չորս պտտի մէջ . ու ա'յնքան ստուապած են , ա'յնքան արատսուած են . որ արցունքի յետին կաթիլը ա'լ ցամքած է իրենց ակահոտիքին մէջ : Ա՛հ , ինչո՞ւ արգեօք ա'յսքան թըռոււտութիւն . ճակատագրային ձախողութիւններո՞ւ ենթարկուած է այս ընտանիքը . այրի՞ մըն է այս հալ ու մաշ կիներ , և անհայր , անապուէն որբուկներն են այս եղկելիները . հրդեհի սովի , երկրաշարժի և այլ անխուսափելի աղետներու ծնունդն է այս կսկծալի տեսարանը , և կամ , անգործութեան մատնուած , կեանքի պայքարէն յոգնած , հարստահարուած մարդ մըն է այս ընտանիքին պետը , նեցուկը , կամ թէ , գոհուած է ան՝ գազան մարդու մը գնդակին կամ դաշոյնին , ա՛հ , երանի թէ , այս կարգի պատճառ մը գոյութիւն ունեցած ըլլար , գէթ պատճառը իր բնութեամբ , կարելի էր մխիթարութիւն մը նկատել , համակերպութեանն ոգի մը ներշնչել . մինչ պարզապէս , ոգեկից բմպելիքներու գե-

րի մըն է այս դիակադէմ կնոջ այրը և հիւժուած փոքրիկներուն հայրը . ու ճարտար արհեստաւոր մը , հմուտ երկրագործ մը , որ լա՛ւ կը շահի և իր ճարտարածնունդութեամբ շահած է բազմաթիւ յաճախորդներ քաղաքին մէջ ու քաղաքէն դուրս՝ գիւղացիներէն , բայց օրուան իր ամբողջ վաստակը , գինեպանին ձեռքը թափելէ , իր և իր նմաններուն համար ամբողջ քսակը պարպելէ ետքը մ.այն , ամէն օր , իրիկունը՝ ուշ ատեն սուեն կը գաննայ անբանացած , սպառած ու կիսամեռ . և այդ տարաբախտ կնոջ վրա՛յ ծանրացած է հոգը՝ ս'չ միայն ինքզինքն ու զաւակները չմտնելու շափ տարեցնելու , իր սպառած վիճակին մէջ ասոր անոր կարն ու կարկրաւքն ընելով , այլ և , արիւնի գինով գնուած պատառ մը հագէն՝ այդ վատ ամուսինն ալ կերակրելու , եթէ երբեք դիշերուան մէջ իր թմբիրէն արթննայ :

Կարելի՞ է պատկերներով ուրուագծել ամբողջական շարքը ալքոլին գործած նախճիւններուն և չարիքի բազմերանգ պէսպիսութիւններուն : Ոգեկից բմպելիքներու շարաշար գործածութեան նեւեւանքները և պատմական օրինակները մեծահասար էջլուրու կը կարօտին : Մեր սակօրներուն մէջ ցուրտ սարսուռ մը կրողանք , կրը կը տեսնենք կամ կը կը լսենք արհաւիրքն ու աղետները , որոնք բնական պատահարներով և պատերազմներու միջոցաւ կը

տառապեցնեն մարդկութիւնը . ահաբեկումով կը կարգանք երկրաշարժի , հրդեհի , սովի , ծովու և ցամաքի վրայ մղուած արեւնաուշա կռիւներու ցրնցող նկարագրութիւնները : Ասանայի կամ կիլիկեան վերջին խժդուժութիւններուն ու բարբարոս վայրագութեանց պատմութիւնները , օրինակի համար , կը սառեցնէ մեր արիւնը մեր երակներուն մէջ . բայց համեմատաբար ի՞նչ կ'արժեն այդ կարգի բնական ու պատահական աղէտները , երբ ալքային անյագ բոցը , իր համայնածախ բնութեամբ և դարերու ընթացքին մէջ անհամար կեանքեր սպառած է ու կրոպուսէ շարունակ , ամէն օր , ամէն ժամ , աշխարհի ամէն կողմը , մարդկութեան քաղաքակիրթ կամ կէս վայրենի բոցը խաւերուն մէջ . չմտնող , սև , դժոխային որդ մըն է ան , որ կը կրծէ ո՛չ միայն անհասներու , այլ և ընտանիքներու , ազգերու է՛ն կենսունակ ջիղերը . ծովաուռմըր հսկայ մարտանաւեր կ'ընկղմէ ովկիանոսի խորութիւններուն մէջ և սուրն ու գնդակը , սուրնն ու թնդանօթը խոտի պէս մարդկային կեանքերը կը հնձեն պատերազմի դաշտերուն վրայ . սակայն հայրենիքի սիրոյն և անոր նուիրական հողերուն պաշտպանութեան համար , իրենց սեպուհ պարտքը կատարած բլլալու գլխակցութեամբ ու մխթարութեամբ կ'իյնան պատերազմիկները . մինչդեռ օդի թաժակները ընտանիքներ կը սուզեն ալիքներէ շատ աւելի խորունկ վիհերու և անդունդու մէջ , անմեղ կեանքեր կը զլորին բարոյական

անկումի աղտոտութիւններուն մէջ . հրազէնք մարմինը կը մահացնէ միայն , և շատ անգամ անոր միջոցաւ մարդիկ կ'անմահանան և հերոսի ու դիւցազնի համբաւը կը մնայ իրենց ետև . լայց բազումն անոր մարմինին հետ սիրտն ալ , հոգին ալ կը փծայրնէ մարդուն :

Կայ արդեօք մէկը , որ տեսած , լսած կամ կարգացած չըլլայ արբեցութեան հետեւանքով աշխարհի վրայ պատահած ահռելի ոճիրներն ու սոսկալի եղբաները . պատմութեան մէջ արձանագրուած բլլալու որ օրինակներէն զատ , ամէն օր օրաթերթի կողմէ կամ մեր իսկ իւրաքանչիւրիս բնական անղերուն մէջ չհնք հանդիպիր միթէ ալքայի նախծիրներուն . կարելի՞ է բացատրել զգացուած դողն ու յուզումը . երբ մարդ կը տեսնէ կամ կը տեղեկանայ , որ այդ ախտին դերի եղող մը , իր գինովութեան միջոցին , երբ այլևս զաղբած է իր մէջ բանականութիւնը , խորտակուած է ըմբռնելու և դատելու կարողութիւնը , իր հայրը , իր մայրը , իր ամուսինն ու գաւաւակը , իր քոյրն ու եղբայրը իր արեւակիցն ու ազգականը , չէ թէ միայն խոշտանգած , հայրոյցած ու ծեծած է . այլ և սպաննելու անանուն ոճիրն իսկ գործելու մղուեր է , այլ և . . . ո՛հ , երեսակային իսկ կը յիմարեցնէ , անասնական վաւաշտութեան գայտին մէջ իսկ գլխորուած է իր հարազատ արիւնը կրող գոհերուն պատիւը բռնաբարելու հրէշութեամբ . . . : Եւ սակայն , որքան ալ ահեղ ու սար-

սափեղի կը թուլին այս ամենը մարդու մը մտածումներու շարքին մէջ . ստուգապէս տեղի ունեցած են և կ'ունենան ալքովէն անդգայացած , գաղանացած մարդոց կողմէն . որ ատեն արդէն դադրած կ'ըլլան իրապէս մարդ ըլլալէ : Հայ եկեղեցիին «մեղայ»ին մէջ շարուած մեղքերէն անոնք , որոնց կտրելութեան ու գոյութեան չուզեր լսողը հաւատալ , սպա-հովաբար մեծագոյն մատամբ գործուած են ու կը գործուին աշխարհի վրայ միմիայն գինովութեան նուազանքուն մէջ , քանի որ այն ատեն արժանապատուութեան , գիտակցութեան շահը մարտն է և վայրագ կերքը կ'իշխէ գինովին ամբողջ էութեան վրայ :

Պատմական , վիճագրական , բժշկական և բարոյագիտական տեղեկութիւններն ու տեսութիւններն ըր միահամուռ կը դատապարտեն ալքոլամոլութիւնը և կ'արգիլեն ոգելից ըմպելիքներու չարաչար գործածութիւնը . ան ֆիզիզապէս կը խաթարէ մարդկային կազմութիւնը և կը կործէ կեանքի տեւողութիւնը . բարոյապէս կը մահացնէ ենթական և կ'անասնացնէ . մտաւորապէս կը ջլատէ ուղեղին գործունէութիւնը և կ'անդամալուծէ . հոգեպէս կը մատնէ յաւիտենական կորուստի իր մեղսակից յատկութեամբը . ուրեմն ա՛յսքան անաւոր հեղուկի մը նկատմամբ նողկանք , զղուանք և սարսափ միայն ունենայու է մարդ , քանի որ գիտէ թէ , իր մարմինը , սիրտը , միտքը և հոգին կը վճանան անկէ ,

այսինքն , իր ամբողջ էութեամբը կը կորսուի :

Ոմանք ալքոլին չափաւոր գործածութիւնը ներկի , անվնաս և նոյն իսկ կազմական ու կրիմայական ինչ ինչ պարագաներու տակ օգտակար կը նրկատեն . որքան ալ ճշմարիտ եղած ըլլան ի նպաստ ալքոլին գիտական աշխարհին և բնկերաբաններէ արձակուած վճիռները , նո՛յնքան և ա՛լ աւելի ճշմարիտ և մանաւանդ իրական է սա պարագան թէ , ալքոլի չափաւոր գործածութիւնն իսկ իննսունն առ հարիւր յանգեր է վերջի վերջոյ չափազանցութեան . ո՛վ որ գործածեր է ոգելից ըմպելիք , փորձառարար դիտէ թէ , այդ հեղուկը երբ միանգամ մուս գտած է իր ստամոքսին մէջ , հրապուրած , գրգռած և թելադրած է զինքը , առաջին բաժակին երկրորդ մը յաջորդեցնելու , երկրորդին՝ երրորդ մը և այսպէս գտած է ինքզինքը գինովցած . չա՛տ քիչեր կրնան զսպել այս հակամիտութիւնը . հետեւապէս , ամէնէն լաւագոյնը , օգտակարը և բանուորը չէ՛ միթէ երբէ՛ք չգործածել և հետեւիլ այն խելացի մարդուն օրինակին , որուն՝ երբ կոչուներ մը մէջ գաւաթ մը գինի կը հրամցուի , կ'ընդունի չորհակալութեամբ և դեռին թափելով կ'ըսէ . «թէ իմէի այս բաժակը , զիս գեռին պիտի տապալէր , ուստի կը կանխեմ զինքը» :

Շա՛տ միջոցներ , ընկերութիւն , կազմակերպութիւն ձեռք առնուած են ու կ'առնուին ալքոլամոլութեան դէմ կռուելու , անոր գործածութիւնը չա-

վաւորելու կամ իսպառ ջնջելու կ'աշխատին . նոյն իսկ կարգացած ենք ֆրանսացի դեղագործի մը գիւտը , որ հնարած է եղեր շիճուկ մը : սրուն ներարկումով , մարդ ա'յնքան գարշանք կըզգայ օղիէն , որ մինչև անգամ հանքային ջուրերէ կըզգուշանայ այնուհետև : Սպասելով որ գիտութիւնը այդ կարգի միջոցներ ստեղծէ , և կառավարութիւնները ազդու օրէնքներ քուէարկեն ոգելից ըմպելիքներու վաճառականները և զինեմոյնները սանձելու համար , ընդունելով նաև օգտակարութիւնը հակաքրոլական ընկերութիւններու , հրատարակութիւններու , ընթերցատուններու , լսարաններու , հաւատարով թէ եկեղեցւոյ բեմերէն ժողովուրդին և դպրոցներու մէջ աշակերաններուն ուղղուած թելադրութիւնները իրենց բարերար ազդեցութիւնը կ'ունենան , ես զո՛ւտ բարոյական միջոց մը ունիմ առաջարկելիք մասնաւորապէս անոնց , որ աակաւին առած չեն անկումի տաւջին քայլը , գորաւոր կոչում մը թող ընեն իրենց կամքին ու մարդկային արժանապատուութեան , և ոգելից ըմպելիքները թող նկատեն պարզապէս թոյն մը , կամ հեղուկ մը , որ կրնայ գործածուիլ բժիշկին յանձնարարութեամբ ու դեղագիրով միայն , իսկ անոնք որ կը գործածեն քիչ կամ շատ քանակութեամբ , թող չյուսահատին , ու թող հաւատան թէ , հաստատ առաջադրութիւն մը , ուխտ մը կրնայ զիրենք գահալէժէն ետ կեցնել և իրենց օրինակը հաղարաւոր կեանքեր վերկել բազո-

յո՛ւր

1005657

սի ճիրաններէն . և կա'յ արդեօք ՓՐԿԻՉ ախաղոսէն աւելի դերագանց մի՛նծացում մը մարդուն համար ու աշխարհի վրայ :

ՈԳԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԻՔՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒՅԻՒՆԸ

Ոգելից ըմպելիքներու գործածութեան և ալքոլամոլութեան վնասներուն և դարմաններուն վերայ գրուած յօդուածներու համար հաստատուած թաւաճանձեան մրցումը՝ տարակոյս չկայ , որ վեր է ամէն գովեստէ , ու գաղտփարը ինքնին , որչափ նոր , նոյնքան ալ արդիւնաւոր լլպլու հանգամանքն ունի : Կ'ուզենք նախ հարեւանցի ակնարկով մը դիտել . թէ այդ բարի առաջարկը ինչ ընդունելութիւն գտաւ և յետոյ , մասնանշել ալքոլին կատարած ստակալի դերին գլխաւոր երանգները , իրենց էն ծանօթ և հասարակական կարեւորներուն վրայ :

Թուշանձեանի առաջարկը գրեթէ բոլոր հայ թերթերէն ծանուցուեցաւ , կրնամ ըսել , ծափահարութեամբ իսկ ողջունուեցաւ . սակայն , զաւային այն է , որ քիչ թէ շատ ուշագրաւ և ազդու , հրատարակուած յօդուածներուն թիւը կրկնապատուեցաւ մը հազիւ կը կազմէ . մեր կարող գրիչները մեծագոյն մասամբ բութեա'մը պատասխանեցին այդ գեղեցիկ հրաւերին , որ իր նիւթական հանգամանքէն չա'տ աւելի բարձր՝ բարոյական բնութեամբը իրաւունք ունէր տաք ընդունելութիւն մը գտնելու .

զիտեղի է, որ յաճախ անօգուտ և մինչև անգամ անհեթեթ և ո՛չ բարոյական: առաջարկներ և հարցումներ, երբ կ'ըլլան լրագրութեան մէջ, յօդուածագիրներու անօրինակ առատութիւն մը կ'ոլոզէ թերթերու և հանգէսներու հրատարակը, ու զիրար գրելու, գերազանցելու արտակարգ ոգեւորութիւն մը կը տեսնուի. բաւական է որ կղած առաջարկները ետատիրութիւն և վառատիրութիւն գգուող, աշխարհիկ հաճոյքներու շուրջը դարձող պատկերներ ներկայացնեն, ու զիրար դատափեռելու, պարսաւելու, հեգնելու առիթներ ընծայեն. չիտակը ասի օրինակելի յարացոյց մը չէ մեր նոր սերունդին գրական բուռն թափին և մոլեղնոտ հետապնդութեան անսակեատով: Արդեօք դրամական վարձատրութեան մէջ, նուազատցո՞ւմ մը կենթագրելով, մեր ոլիմպիաքնակ գրողէաները լուծիւն պահեցին. բայց չէ՞ մի որ Թաւաշանճեանի հրաւերը մարդասիրական էր գերազանցապէս, և անոր մէջ յայտարարուած թէ, մրցանակի արժանացողը կրնայ ընդունիլ զայն կամ նուիրել բարեգործական հաստատութեան մը, որով կրկնակի պիտի ըլլար իր մարդասիրական աշխատութիւնը:

Փարով հրատարակուած յօդուածներուն և խմբագրականներուն, ինչպէս ըսինք, ցոյցտուն և ուժգին, ցնցող պատկերներ շատ ցանցատ երեւցան. նիւթը նոր բան մը չէր, փնտռուածն ու պահանջը ածը ոգելից ըմպելիքներու յատկութեանց վրա

ճառող, զուտ գիտական կամ լսելիական սուտմնափրութիւններ չէին հարկաւ, քանի որ այդ կարգի հրատարակութիւններ մեր մէջ ալ քիչ թէ շատ լոյս տեսած են. չենք ալ կենթագրեր, թէ՛ Թաւաշանճեանի նպատակը կղած ըլլայ սոսկ հաւաքածոյ մը ունենալ արքայամուտութեան նախնիները նկարագրող պատմութիւններու և եղբութիւններու, որոնցմով արգէն լեցուն են թերթերն ու գիրքերը. գեւ անցեալ որ կարգացինք լրագրի մը մէջ, գինով հօր մը սահմակեցնող և գազանական արարքը, ըրտնաբարեղ իր հարազատ աղջկան պատկը և իր կնոջ ու աղջկան ամենարեւակն գիմագրութեան վրայ, երկուքն ալ դաշոյնով վիրաւորելը, ու այս դժոխացին ոճիրին առաջին անգամը չէ որ մղուած է մարդէակը, օղիին աղգեցութեան տակ: Թաւաշանճեանի նպատակն էր անսարակոյս, տեսնել հրատարակուած ա՛յնպիսի յօդուածներ, ա՛յնպիսի պատկերացումներ, կեանքի դրուագներէն տեսուած, որոնք իրենց մտգական գաւազանով կարողանան փշրել ալքոլամուտութեան հակուճն ու զգացուած հաճոյքին կուռքը, և որոնց ընթերցումով, գանուլին այդ մուլութեան սիրահարներ, որ անգլիմապրելի նողկանք մը զգան և սառսուս մը իրենց մարմնին մէջ, հանգէպ բազուի թունալից բաժակներուն: Յօդուածներ հրատարակուեցան սակայն, որոնք, կարծես ոգելից ըմպելիքի վաճառականներուն ծանուցումներն էին, գանուեցան ուսմանք, որ արքայամուտութեան

վասնզները ընդունելով մէկտեղ, ճակատագրական
 և անխուսափելի ազէս մը ներկայացուցին զայն առ-
 ուսացող մարդկութեան համար և ուրիշներ ալ, դա-
 սակարգի մը համար անհրաժեշտ պէտք մը նկատե-
 ցին ոգեկից հեղուկներու գործածութիւնը, ըսողներ
 եղան, թէ թուրքիոյ մէջ արդէն չափաւորապէս կը
 գործածուի, ու Թաւազանձեան, Ամերիկայի մէջ տե-
 սած չափազանցութիւններէն ազդուելով այդ մրցա-
 նակը հաստատուի է. մէկ քանիներ գրեցին այդ նիւ-
 թին վրայ իրր զուարճալիք, ընթերցողները իրենց
 սրամիտ խօսքերուն ու բառախաղերուն վրայ խն-
 դացնելու նպատակով միայն. մինչև իսկ, ըսուեցաւ
 թէ, Կանայի հարանիքին մէջ, Յրսուս ի՛ր ներկայ-
 ութեամբ և ջուրը զինիի փոխելով քաջալերած և
 զաւ արբեցութիւնը: Մէկդի թողլով սրամտութիւն-
 ները, բուն ոգին անաղարտ պահող և որոշ սկըզ-
 բունքի մը ձգտող գրուածներու ո՞վ ինչ կրնայ ա-
 ուարկել, աւելի ազգեցիկ ալ երբեմն կ'ըլլան. բայց
 ելլել, կարեւորագոյն ու կենսական հարց մը ծիծա-
 զի նիւթ ընել, հեզնել և միւշև իսկ ըսել թէ, Թաւ-
 շանձեանի մրցանակները շահով յօղուածագիրներն
 ու խմբագիրները, իպատիւ բազոսին սեղաններ սար-
 քելու պատահութիւնը պիտի ունենան, անդիտանալ
 կամ դիտումով խեղաթիւրել Կանայի հարսանիքին
 հրաշքի վսեմ նպատակը, չենք կարծեր թէ այս կար-
 գի տեսութիւններ և հրատարակութիւններ կրնան
 ներկի և բանաւոր սեպուիլ, ու ընդհակառակը, ալ-

քղամուլութիւնը քաջալերելու ազերսը կրնան ունե-
 նալ անոնց համար, որոնք գինով են և չքմեղացում-
 ներ գանկու հետամուտ: Վերջապէս, թեր ու գէմ,
 օրինաւոր թէ անհեթեթ, ուշադրաւ թէ ծիծաղելի,
 բաւական բաներ մը երեւցա՞ն: Թերթերու մէջ ալ-
 քղամուլութեան շուրջ յարուցուած խնդրոյն առի-
 թով, ու մինք կը փափաքինք, յարգելով մէկտեղ
 կարծիքներու տարբերութիւնը, վերլուծել ինպաստ
 ալքովին յայտնուած տեսութիւններէն մէկ քանին,
 համառօտ գիծերու մէջ:

1. — Նախ կ'արժէ քննել թէ, ի՞նչ է ալքուր.
 զխանապէս և բժշկական աշխարհին վճռականորէն
 հաստատուած անվիճելի ճշմարտութիւն մըն է ալքու-
 լին րոյն մը ըլլալը. քիչ կամ աւելի, այս ինչ ու
 այն ինչ քանակով ու որակով կը գանուի ան, ու
 գելից ըմպելիքներու բոլոր տեսակներուն մէջ, բիւ-
 բերանդ ու բազմանուն, հրապուրիչ ու գիւթական
 պէտպիտութիւններով. և իբր թոյն, բնականորէն
 վիսասակար է անոր գործածութիւնը. արդարեւ, կան
 պարագաներ, որ առեն, Հիպոկրատի աշակերտնե-
 րը կը յանձնարարեն զայն գործածել իրրև դեղ, մե-
 ծագոյն չարիք մը փոքրագոյն չարիքով մը հետացը-
 նելու նպատակով. ալքուլէն զատ, ուրիշ շատ թոյ-
 ներ ալ կան, որոնք կը գործածուին բժշկութեան
 մէջ. մի՞թէ այս կարգի թոյլտուութիւն մը կարելի
 է նկատել փաստ մը նպաստաւոր՝ ոգեկից ըմպելիք-
 ներու օգտակարութեան:

2. — Ոգելից բմպելիքներու գործածութեանն անյիշատակ ժամանակներէ իվիր սկսած լլլալը և աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ բնագնանրանալը չգող-րեցներ ընտւ իր վնասակարութիւնը . ծխախտաբ գործածութիւնը ալքոլէն աւելի մեծ ու ընդարձակ ծաւալում բենեցած է երկրագունդիս վրայ , բայց ևիխոյիևը դադրած չէ թոյն մը լլլալէ և մարդկային մեքենան խանդարելէ , իր ամենազնիւ տեսակներուն մէջ անգամ : Չարիքը միշտ չարիք է , ինչ տարագով ու գոյնով ալ ներկայանայ . գայլը գառնուկի մորթը վրան առնելով չիտխը իր բախոզի ընտուրութիւնը : Ոգելից բմպելիքի գործածութիւնը մարդկային ազգը փճացնող , աչքստուող . ու ապակամող գլխաւոր մէկ տարրը ճանչնալով , նոյն իսկ ընտական աղէտ մը , չարիք մըն ալ նկատուի իր գոյութիւնը , բոլոր ուժով հարկ է մաքտաւի այդ չարիքը ջնջելու կամ գէթ սահմանափակելու անոր ազդեցութիւնը . տկարամտութիւն է բսել թէ , անսգուտ է սոյքտուրիլը ալքոլամոլութեան դէմ . այդպիսի ջլատող և յուսահատեցողիչ մտածումով մը կիթ վարտիւտած բլլար մարդկութիւնը , ալքոլէն շա՛տ աւելի գորտուոր , անձանթթ , գաղտնիքներով ու կնճառտութիւններով չրջաապտտուած հարցերու ուսուսմասիրութիւնը պէտք է որ լքուէր . գօլէրայի , հիւժախտի նման ահաւոր թշնամիլներու դէմ պէտք չէր կուելի , սգորիլ , մինչդեռ ընդհակառակը , հեազհետէ նորանոր գիւտեր , նորանոր յայտնութիւններ և

միշտ աւելի հսկայական ջանքեր կ'ըլլան տառապող մարդկութեան պատուհանները վերցնելու , ինչ տրամաբանութեամբ կրնայ ըսուիլ թէ , ալքոլի գործածութեան դէմ զուր է թժումներ կանդնելը , զիտական ս'ը հիման վրայ կ'ենթադրուի այդ հեղուկին անպարտկիւութիւնը :

3. — Ոգելից բմպելիքներու չափազանց գործածութիւնն է վնասակար , չափաւորութիւնը , կ'ըսուի , ս'չ միայն վնասակար չէ , այլ օգտակար իսկ է : Արդէն ըսինք , որ ան իրտեղ դեղ բժիշկին յանձնարարութեամբ կրնայ գործածուիլ . աւելցնենք նաև թէ , ցուրտ կլիմաներու տակ , սրտը քանակով մը , ներելի է գործածել , իրրև գերազանցապէս ածխաւեճ բմպելիք , կենդանական ջերմութիւնը պահպանելու համար . այս և նման պարագաներու գոյութիւնը սակայն , չինչանակեր թէ , առանց հարկեցուցից պահանջի . չափաւոր գործածութեամբ չի գեղձանիր մարդ ու չի վտանգուիր իր առողջութիւնը . մարդկային մարմնոյն տաթիճանական քայքայումը միթէ երկրորդական բնութիւն ունի , ու ալքոլի գործածութիւնը իր չափաւորութեան մէջ ալ գերմ չէ բընաւ այս հետեւանքէն : Ուրիշ կէտ մըն ալ կայ , զոր պէտք չէ անտես ընել և որ անհակառակելի իրողութիւն մըն է ու մարդկային բնութեան մէկ տարրը . փորձառապէս զիտուած է , որ ոգելից բմպելիքներու չափաւոր գործածութեամբ սկզբնաւորութիւն մը , ուշ թէ կանուխ , յանգած է չափազան-

ցութեան . մուլութիւնները սահասարակ անմեղ համարուած , անջլաս ու աննշան սեղուած , անուեսուած , կամ ներկելի գուարձութիւն կարծուած սկզբընաւորութիւններով իրենց գազաթնակէտին կը բարձրանան և ծնունդ կուտան դահալիժող սանձարկութեանց : Ծխախտոր նախ իրրե ժամանց , զբարձութիւն , կրակի գործածուել . բայց յետոյ անհրաժեշտ պէտք մը , մուլութիւն մը կը դառնայ , ուրկէ հարիւրին մէկը հազիւ կրնայ օձիքը ազատել : Բայց դեռ աւելին կայ . պարզ բազդատութիւն մը երբ ընենք ոգելից ըմպելիք չափաւոր գործածող և երբեք չգործածողներու միջև , առաւելութեան նըժարը ո՞ր կողմը կը հակի , ըլլայ Փիզիգական կամ նիւթական , ըլլայ բարոյական առումով յայտնի է թէ , չգործածող դատակարգին . ենթադրենք թէ , անկարեւոր ըլլան չափաւոր գործածութեան յամր ու մեղմ վեասները , պատահական չափազանցութիւնները , ան որ բնաւ չի գործածեր , կ'ապլի աւելի հանգիստ , աւելի երջանիկ և աւելի ապահով բոլորելու տարիներու երկար չրջան մը . սրբմն յիմարութիւն չէ՞ կեանքի ճամբորդութեան մէջ վտանգաւոր ուղի մը հետեւիլ , քանի որ անդին տպահոլը կայ և կարող ենք քաղիլ անկէ անապթաք . ախմարութիւն չէ՞ լաւագոյնը թողուլ և լաւին հետեւիլ , արծաթը ոսկիէն նախապատուել , համարելով իսկ չափաւորութիւնը լաւ ու արծաթ վիճակ մը :

4. — Ոմանք ալ ըսին , թէ՛ ոգելից ըմպելիք-

ները՝ կորդ մը պայմաններու . ներքև , մարդոց համար անխուստիկի պէտք մը կը դառնան . այսինքն , նիւթական ու բարոյական առաջտանքներու մէջ , ալքողը կը թմբեցնէ զգացողութիւնը և առաւապող մարդը՝ անոր շոգիներուն սակ , գէթ պահ մը կը մուռնալ իրականութեան սոսկալի արհաւիրքներն և զինքը ճնշող , հատցնող կեանքի ծանրութիւնը . . . սխալ դատողութիւն . վայրկեանական մոռացութեամբ կրնայ դարմանուիլ թշուառութիւն մը . զգացումներու թմբածութեամբ վերջ կը գաննն հոգեկան աագնապները . քահի քահի տառապողներ անձնասպանութեան չեն դիմած գինովութեան միջոցին . մարդ մը , ո՞րքան ալ յուսահատած ըլլայ կեանքի պայքարին մէջ , ո՞րքան ալ ընկճուած ըլլայ վիշտերու կուտակումէն , երբ ընտանիքի աէր մէկն է մանաւանդ , իր իմացական կարողութիւններուն պայծառ ատենը , հազուադէպ է որ համարձակի ինքզինքը մահացնել . որովհետև այդ աճեւի զապախարին զուգորդուած կը սեանէ իր սիրելիներուն և նիւթարկուելիք քսամնելի հեռանկարն ալ . բայց երբ դատողութիւնը թմբած է . ինչնր չընեք մարդ . սակէ զատ շատեր ալ կան , որոնց համար , ալքողը փոխանակ մեղմացնելու վիշտերու բոցը , աւելի կ'արծարծէ : Ծիծաղելի կարծիք մըն ալ կայ տակաւին . իրր թէ , ոգելից ըմպելիքը ախորժակ կը բանայ եղեր , կը մարակէ ստամոքսի ծուլութիւնը . խեղճ մարդ . եթէ ախորժակը դոց է , մի՛ կարծեք

թէ՛ անոր բանալին օղին է . հարկաւ պատճառ մը կայ . եթէ մարտողական գործարանոք դանդաղ կը գանես , մի՛ խորհիր թէ , ան ձի մըն է , զոր հարկ է մտրակել զինի բաժակներու շաշիւնով . ամէն արդիւնք իր պատճառն ունի , բժիշկիդ դիմէ՛ , պատճառը կը վերցնէ ան , և արդիւնքն ալ կը ջնջուի ու դուն կուռ ու կուշտ կրնաս ուտել կերակուրդ , առանց ոգելից բնուիլիքներու վայրկենական զբոսուածքն պէտք զգալու :

5. — Ստոյգ է թէ , մեր երկրին , Թուրքիոյ մէջ , արբեցութիւնը չունի ուրիշ երկիրներու մէջ տեսնուած համեմատական չափազանցութիւնները . ասի թէ և բախատուրութիւն մը , բայց չի նշանակեր թէ չափազանցութիւնները կարի սահմանափակ են . ինդիլը մասնաւորելով Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին վրայ , պէտք է արիւթիւնը ունենանք խոստովանելու , որ մեր մէջ արբեցութիւնը աննշան որակով մը չէ որ կը տեսնուի , և մասնաւորապէս օսմ . սահմանադրութիւնը հաստատուելէն իվեր հետզհետէ աւելի ծաւայում և վտանգաւոր հանգամանք սկսած է ունենալ . չարիքը ուրաջուելով չի դարմանուիր , այլ խոստովանուելով և միջոցներու դիմելով : Ես Չարսանճագի մէջ վեց տարիի չափ ապրած եմ . հոն գրեթէ ամէն տուն սեփական այգի և թթասառն ունի . այգիին արտադրութիւնը զինի անազնափոր կարամներուն մէջ կը փոխադրուի և թթենիներունը՝ օղիի սափորներուն , որոնցմէ կը տես-

դափսխութիւն տեղացիներուն ստամոքսներուն մէջ . հետեւանքներուն վրայ չեմ ուզեր հոս ծանրանալ , սաչափ բեւեմ թէ , մինչդեռ Բալուէն՝ Թուրքեր , խոզող ու թուրթ , Քղի և ուրիշ պողոտաների տեղեր փոխադրելով հազարաւոր սակիներ ձեռք կը բերեն անոնց վտանգուածով , Չարսանճագի հայերը զուրկ կը մնան օգտուելէ բնութեան միւլետոյն բարիքներէն , և օրինակի համար՝ Քղի , ինչ հետաւորութիւն որ ունի Բալուէն , նայնն է նաև ունեցածը՝ Չարսանճագէն : Երկու տարի ալ Բարկը մնացած եմ , ուր հազիւ 400 տուն հայ կը գտնուի . և սակայն ստանք տարին 1000 սակի կը վաճանեն ոգելից բնուիլիքի համար , մինչդեռ դարոյններուն՝ այդ գումարին մէկ հինգերորդն ալ ծախսելու ինքզինքնին անկարող կողման . ու խորհիլ թէ , այդ 1000 սակին մերձաւոր հաշիւով իբր **ՏԱՍՆԵՒ ՀԻՆԳ ԶԱԶԱՐ** օխտ ոգելից բնուիլիք կը լեցնէ ՄԷԿ **ՏԱՐՈՒԱՆ** մէջ , միայն ու միայն **ՉՈՐԱ ԶԱՐԻԻՐ** անուոր հայ բնակչութեան մը խնդ անհամներուն ստամոքսներուն մէջ , այն ալ յոսի և վնասակար , սատրին օլիներէ , սարսափելի չէ միթէ . հողա զուր թողունք այդ գումարով գնուած հիւանդութիւններուն , կալաներուն , բարոյական անկումներուն . թշուառութիւններուն երկարատևութեամ կծիկը . և եթէ երեւակայինք այն հիանալի արդիւնքները , զոր պիտի վայելէին Բարկըղի հայերը , թէ որ 1000 սակին դարոյններու համար ծախսուէր , տխուր իրականութեան առջև որով

անտանկի սեղմում մը պիտի չզգամք միթէ . երկ-
րաշարժով կործանուած հարիւր տան ցաւը չենք կըր-
նար համեմատել օգիտով կործանուած մէկ տան ցա-
ւին հետ : Հաւասար , աւելի կամ պակաս չարիտ
թուրքիոյ այլեայլ քաղաքներուն ու զիւղերուն մէջ
այս ցաւագին իրականութիւններուն քանի որ կը
հանդիպի մարդ , հետեւաբար չկրնար ըսուիլ , թէ
մեր երկիրը կարօտ չէ ալքոլամոլութեան դէմ մըղ-
ուելիք պատերազմներուն :

Ամբողջում մը մեր այս տեսութեանց : Մարդը՝
ֆիզիքական, ինսցական, բարոյական, եւ հոգեկան
հանդամանքներով օժտուած էակ մըն է . արդ . ոգե-
լից ըմպելիքներու գործածութիւնը , կը կարծցնէ
կեանքը , հիւանդութիւններ , ֆիզիքականին հետ
նաև նիւթական փճացում եւ վատթար ու տխրոյժ
սերունդ մը կ'արտադրէ : Կ'անդամալուծէ ու կը
հաշուէ մտքին կարողութիւնները , կը տկարացնէ
յիշողութիւնը , կը սպաննէ գատումը , ապուշ կ'ընէ
արեւցոյն ու իր զաւակները : Կ'արատաւորէ պա-
տիւր , մոլին կ'ընէ վարկաբեկ , ստախոսութեան ,
հայհոյութեան , խարդախութեան կը մղէ զանի եւ
մէկ խօսքով կ'անասնացնէ : Հողին կը մասնէ յա-
ւիտենական կորուստի , եւ այս կէտը ամէնէն աւելի
կարեւոր է բոլոր անոնց համար , որոնք կը հաւա-
տան թէ կեանքը չսահմանափակուիր այս աշխարհի
վրայ :

Ոգելից ըմպելիքներու գործածութեան՝ մարդ-

կային այս քառեակ հանդամանքներուն վրայ ունե-
ցած վատթար ու յոսի ազդեցութիւններուն այս
ցուցակը կամ ուրուագծօրէն թուումը երեւակացու-
թիւն չէ այլ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ , որուն ծանօթ է
ամէն մարդ , եւ զոր տեսած , ըսած եւ ԱՆՁՆԱԿԱՆ
ՓՈՐՁՍՈՒՈՒԹԵԱՍԹ ալ զգացած է : Ուրեմն , ո՛վ որ
կը փախաքի , աւուղջ եւ երջանիկ ապրիլ ու ապրեցնել
իրենները , պահել իր մտքին կարողութիւնները՝ նոյն
խակ տարիքի յառաջացման ու ծերութեան մէջ , ո՛վ
որ կ'ուզէ չգահաւիթիլ բարոյական ազատութիւն-
ներու անդունդին մէջ , պատուաւոր յիշատակ մը
թողուլ իր ետեւ եւ Աստուծոյ ներկայանալ ստանց
ամօթի եւ ահաւոր պատասխանատուութեան , թող
հրաժարի ոգելից ըմպելիքներու յիմարական գոր-
ծածութենէն :

ԱԼՔՈՐԸ՝ Ս. ԳՐԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏՈՎ

Սրբազան Մատեանը , իրբեւ Աստուածային հե-
ղինակութիւն , անշուշտ գերազանց կշիռ ունի ալ-
քոլի եւ իր գործածութեան մասին՝ գիտական , բը-
ժըշկական , բարոյական եւ անասական ուսումնա-
սիրութեանց ցուցումներուն եւ եզրակացութեանց
շարքին մէջ . ուստի մեր այս յօդուածին նիւթ պի-
տի ընենք միմիայն Ս . Գրոց պարունակած տեսու-
թիւնները՝ վերաբերմամբ ալքոլի գործածութեան ,
ընութեան եւ հետեւանքներուն : Հեզուկ մը ու իր

գործածութիւնը, երբ կ'արգիլուի ու կը դատապարտուի Աստուծոյ կողմէն, չէ՛ կարելի օգտակար նկատուել կամ ներելի համարուել: Այսպէս պէտք է ինչպէս զուրկին ու մտածեն ամէն անոնք, որ կը հաւատան թէ Աստուած իր անհուն բարութեամբ, իր բոլոր օրէնքներուն մէջ նպատակ ունի մարդոց հոգեկան թէ մարմնական խաղաղութիւնն ու երջանկութիւնը: Գիտենք թէ, այս ստոյլի դարուն մէջ դժբախտաբար կան շատեր, որոնք բժիշկի մը յաշտութեան օւելի կարևորութիւն կուտան, քան Ս. Գրոց միջոցաւ տրուած պատուէրի մը, սակայն գիտենք ալ թէ, ոչ սակաւ է նաև թիւը բարեպաշտ և Ս. Գրոց հաւատացող մարդոց, որ գինեմուլութեան ճիրաններէն բռնուած, կը կարօտին այս յօդուածով յայտնուած տեսութիւններուն և կրնան օգտուել ու ազդուել անոնցմէ. ուստի և այս դասակարգին համար գրուած այս սուղերուն օգտակարութեանը համոզուած, համառօտակի քննենք ոգելից ըմպելիքներու մասին Ս. Գրքին պարունակած ակնարկութիւնները՝ պարզ ու կարճ վերլուծումներով:

1. — Արգիլուած է գործածութիւնը. «մի՛ արբենաք գինիով, որուն մէջ անառակութիւն կայ. Եփես. 18»: Ըմպելիք մը, որուն մէջ անառակութիւն կայ, բնական է որ զայն գործածողը անձնատուր ըլլայ անառակութեան յառաջ բերած մոլութիւններուն և քայքայէ իր ամբողջ էութիւնը: Երբ որ և է հեղուկի մը համար, բժիշկը ըսէ մեզի «մի՛

խմեր, մէջը թոյն կայ, չէ՞ որ խիստ սարսափահար մէկբի պիտի նեաննք զայն. ուրեմն ի՞նչ յիմարութիւն է գործածել ըմպելիք մը, որուն համար փեղերքի բժշկապետը կը յայտարարէ թէ, մէջը անառակութիւն կայ, ինչ որ թոյներուն էն ստակալին է. քանի որ ո՛չ միայն մարմինը կը մահացնէ, այլև հոգին, որ «տաւել է քան զմարմին»:

2. — Զգուշորին կը պատահուի. «Զգուշացէք ձեր անձերուն, որ ձեր սիրտերը չուայտութեամբ և արբեցութիւնով չձանրանան. Դուռ. ԻՍ. 34»: Մարդկային սիրտը արբեցութեամբ կը ծանրանայ, այսինքն, զգացումները կը թմրին, կը բլթանան և դիւրագատարաստ որս մը կը դառնան չարին ու մոլութեան շարած թակարդներուն: Գիտելի է, որ Ս. Գրոց մէջ յաճախ արբեցութեան զուգընթացօրէն կը յիշուի նաև շուայտութիւնը. ու սափ պարզ ճշմարտութիւն մըն է, ամենուս գիտակցութեան բովէն անցած. կարելի է ցուցնել արբեցող մը, որ հեռեւած չըլլայ շուայտութեան. գինեմուլութիւնը կը ծնի շուայտութիւն. հազուադէպ է, որ մարդ շուայտ մը եղած ըլլայ, առանց միեւնոյն ատեն արբեցող մը ըլլալու:

3. — Զուտ մարմինի կը վերաբերի. Գաղ. Ե. 21: Առաքեալը մարմնական ազտութիւններութեւրը կ'ընէ հօս. արբեցութիւնը անշուշտ չէր կրնար բացակայիլ մարդկային շրէշութիւններու այս ժահրարոյր ցանկէն: Իր մօտ կը գտնուի անբաժան

ընկերը՝ անառակութիւնը: Տարսոնցին որոշապէս կ'ըսէ. «Այդպիսի բաներ գործողները, Աստուծոյ արքայութիւնը պիտի չժառանգեն» . կա՛յ արդեօք տակէ աւելի ծանր սպառնալիք մը: Սուկպէ՛ք, ո՛վ ալքողի գերիներ, յաւիտենական կեանքն ու երջանկութիւնն է, որ կ'ազո՛նէք այդ մահաշունչ հեղուկին, որ իր ծախիչ բոցով ձեր տաղենի կեանքին հեա, անդենի կեանքն ալ կը լսօիէ:

4. — Անարգութիւն կը ծնի. — Ես. ԻԲ. 8: Կուռ ու պատկերապից է պերճախօս մարգարէին տեսութիւնը: Վա՛յ կը կարգայ զինտփեկրուն և անոնց անաւոր վիճակը կը նկարագրէ: Գինտփեկր կը թմրին, կը մոլորին, կը դանդաչեն, կ'ընկղմին ու կը գայթին իրենց գործերուն մէջ. «անոնց բոլոր սեղանները փոխածի պղծութեա կը լեցուն են,» ի՛նչ մեծ անարգանք. և իրօք, կա՛յ աւելի պիղծ ու դանելի տեսարան մը. քան զինտփին փախելը: Երեւակայցէ՛ք, ա՛յնքան հաճոյքով կուլ արուած բաժակները տակն ու վրայ ըրած են խեղճ ստամոքսը, որ վերջապէս անհանդուրժելի գտնելով այդ ինքնակուց հիւրերուն մէկմէկու ետեւէ տուած այցելութիւնը, զանոնք դուրս կը վանէ խառնուած, ապականուած, գարշ ու աղտեղի վիճակի մէջ:

5. — Այրող ե օղիւ. — Ես. Ե. 11: Մարգարէն դարձեալ վա՛յով կըսկսի իր դրուագը. վա՛յ կը գողայ անոնց, որ աւսուօտուն կանուխ գինեատուն կը վազեն, և երեկոյին ուշ ատեն կը վերադառնան

իրենց տուները, գրոխիկն քափած: Գինտփեկր կըրնան խոտտովանիլ որ զինտփեկան պահուն իրենց գլուխը կրակներու մէջ կ'այրի. անհանգստութեան բոցով կը տոչորի իրենց ստամոքսը. հրդեհ մը, բոց մը կըզգան հոն, զոր մարկու համար ջուրին օգնութեանը կը դիմեն. ջո՛ւր, ջո՛ւր, կ'աղաղակեն ողորմելիները. և ջուրն ալ, որքան աւստութեամբ կը խմեն, կարծես քարիւղ դարձած, այնքան աւելի կ'արծարծէ ներքին կրակն ու բոցը:

6. — Կը պատրե սիրտը. — Ուվս. Գ. 11: Որքան ազնիւ զգացումներ, բարի խորհուրդներ կը չքանան օղիի ազդեցութեամբ, որ կը սպառէ մարդու սիրտը և կը մղէ չար գործերու, ոճիրի, որոնց համար, ինքն ալ ամօթահար կ'ըլլայ, կը զղջայ, երբ ալքողին ազդեցութիւնը կը գաղբի, և արամաբանելու, ըրածներուն ու խօսածներուն անդրադառնալու կարողութիւնը կը վերստանայ: Մարգարէն իր այս համարին մէջ, ալքոլամուլութեան միացուցիչ է շնորթիւնը, մեղք մը անասնավայել, որ ամենամեծ չափով իր գոյութիւնը ալքողին կը պարտի, և որ, ա՛յնքան դառնութիւններու ծնունդ տուած է երկրագունդիս վրայ:

7. — Աղիստրեան, կոխի, ցալի, սրսնուրեան կ'առաջնորդէ. Առակ. ԻԱ. 16 և ԻԳ. 29-30: Իմաստունը կենդանի գոյներով կը ցուցնէ ոգելից ըմպելիքներու գործածութեան տխուր հետեւանքները: Ալքողի միջոցաւ ուրախութիւն սիրողը կարօտու-

Թեան մէջ կ'իյնայ: Գինին սիրողը չհարատանար: վայր, ս'ըր, կռիւները, արսուէնջները, առանց պատճառի վէրքերը, աչքերու կարմրութիւնը՝ ալքովն հարազատ գաւակներն են: Աւանդ, ինչ հաւրասութիւններ են փճացեր, ինչ վայեր ու սներ չեն փետեկամ մարդկային կուրծքը, ինչ արիւնահեղ կռիւներ տեղի չեն ունեցած, ինչքան արսուէնջներ երկինք չեն բարձրացած այդ անիծեալ հեղուկին երեսէն, որուն «կարմրութեան մի' նայիր» կ'ըսէ Դաւիթ մարգարէին խմատուն որգին, գեղեցիկ տեսքէն մի' հրապուրուիր, «անիկա ետքը օձի պէս պիտի խածնէ, քարբի պէս պիտի խայթէ»: Այստեղ ներշնչեալ մարգարէն կը մատնանչէ ալքովամոլութեան յարակից շուայտութիւնը, չնութեան իրէջին երեւան գալը, «յեսոյ աչքերդ օտար կանանց պիտի նային»: գինեմոլը ինքզինքը կործանելէ, անպատուելէ, անասնայնելէ ետքը, պիտի սպառնայ ուրիշին ալ, պիտի խանգարէ պարկեշտ մարդոց խաղաղութիւնն ու երջանկութիւնն ալ, չնութեան թոյնը պիտի ներարկէ ընկերութեան երակներուն մէջ...:

Տ. — ՉԱսուած արհաւարհեղաւ եւ ծաղրեղաւ կը մղէ. Ես. Ե. 12: Ովս. Է. 5: Ոգելից ըմպելիքի դժոխային ոգին մարդը կը մղէ մինչև անգամ Աստուած ու իր գործերը արհամարհելու և ծաղրելու: «Գինիին տաքութենէն հիւանդացած» ուղեղներ այս սարսափելի ոճիրն ալ գործել կը յանդգնին. ոճիր մը, զոր լսելն ալ ըստական ըլլալու է սոսկայնելու

ալքովն հետամուտներն ու սիրահարները, եթէ սակայն կորսնցուցած չեն իրենց բանականութիւնը և ունին տակաւին փոքր ի չափէ պատկասանք Ստեղծողին հանդէպ:

9. — Անառակութեան եւ պղծութեան կը ասնի. Հռովմ. ԺԳ. 13: Արգէն առիթ ունեցանք հաստատելու, թէ ալքով կը մղէ իր գերին այս աղտոտ արարքներուն: Տեսնուած են պարկեշտ, բարի մարդիկ, որ երբ սգելից ըմպելիքը խալծ է իրենց դատողութիւնը, սկսած են հայտնել, պիղծ խօսքեր արտասանել և ամօթալի արարքներու մէջ իյնալ անգիտակցաբար: Կը ճանչնամ ազնիւ երիտասարդ մը, որ օր մը դժբախտութիւն ունեցած էր սրիկայի մը հետ գինեառան մէջ արբենալ. այդ վատ ընկերը, զայն լաւ մը գինովցնելէ վերջ առաջնորդած է հանրատուն մը. խեղճ երիտասարդը առաւօտուն երբ կ'արթննայ, ու գիտակից կ'ըլլայ իր անկումին, այնքան մեծ սոսկումի մը կ'ենթարկուի, որ հիւանդանալով երեք ամիսներ անկողինի կը ծառայէ և հազիւ հազ կ'ազատուի մահուան ճիրաններէն: Այդ դէպքը սակայն առիթ կ'ըլլայ իրեն, որ խպտա հրաժարի ոգելից ըմպելիքներէ, որոնցմէ պժգանք կ'ըզգայ միշտ այդ անկումի ահաւոր զիչերէն իվեր:

10. — Չարեռուն գործն է արբենալը, Դան. Ե. 1-14: Ես. ԽԶ. 12: Մարգարէն «անյազ չուներ» կ'անուանէ զանոնք: Բարի և առաքինի մարդիկ, գիտնալով թէ ոգելից ըմպելիքները կրնան զիրենք

կապտել մարդու կոչումէն և մարդ էակի յատուկ առանձնաշնորհումներէն, հարկաւ պիտի չուզին կամայաբար կորսնցնել իրենց մարմինն ու հոգին. չարերը միայն կը յօժարին հետեւիլ աղետարար այդ ճամբուն, հետեւապէս, ա՛ն որ ինքզինքը բարի կըզգայ և չուզիր չար ըլլալ, անարգանք կը սեպէ իրեն համար «անյագ շուն» կոչուիլը, պարտաւոր է զգուշանալ բազոսական խնկարկութիւնէն և հետեւանքներէն:

11. — Յիւնարորիւն եւ անձնատու ըլլալը. — Առակ. Ի. 1: «Գինին ծաղր ընող է և ցբին կտրու հանող»: Ծաղրելի ըլլալ, մարդու մը համար արժանապատուութեան մահացումը կը նշանակէ և գինովները միշտ կը ծաղրուին ու չա՛տ գէշ տեսակէն: Մտքով հետեւեցէք փողոցին մէջ դանդաղող գինովի մը, որ կը քայէ զիկզակ և կը զարնուի պատէ պատ. դիտեցէք միւսնոցն ատեն խումբ մը չարածճի աղաքներ, որ կը հետեւին գինովին սուր քրքիչներ արձակելով, անտանելի ծաղրածութիւններով, սուրումներով և անցորդներուն ուշադրութիւնը հրաւիրելով. այս ի՛նչ անկում է. կոսիլը ծաղրելի, չարժումը ծաղրելի, ամէն բան ծաղրելի: Օ՛հ, յիմարութիւն չէ՞ միթէ խմել ըմպելիք մը ծաղրելի ըլլալու համար, կտիւ բանալու համար, դարնելու և զարնուելու համար, ինչ որ մանաւանդ յաճախադէպ է բարեկենդանական և աօնական օրերու մէջ, և չատ հեղ արիւնահեղութեան և մար-

դասպանութեան պատճառ կ'ըլլայ և կ'ունենայ հետեւանքներ՝ ձերբակալութիւն, բանտարկութիւն, մինչև իսկ կախաղան: Երեք տարի առաջ, Երզնկայի Չարչարանաց Ս. Լուսաւորիչ վանքը կը դռնբուէի Զատիկական կիւրակի օր մը, հիւանդ զաւակս օդափոխութեան համար հոն տարած ըլլալով. արեւածագին հետ հեազհետէ շրջակայ գիւղերէն երկսեռ մեծ բազմութիւն մը ուխտաւորներու լիցուեցան վանքը և խումբ խումբ տեղեր գրաւեցին մարգագետինին վրայ. եկած ատեննին լուրջ էին ծիծաղերև և դուարթ. անցան ժամեր. մէն մի խմբակ բազմաբազմ կերուխումի, աստիճանաբար սգեւորութիւնը մեծցաւ, բայց յանկարծ ծիծաղի, նուագի, երգի ու պարի աղմուկն ու ժխորը տարբեր գոյն առաւ. գըլուխները տաքցեր էին, խօսակցութիւնը վէճի, վէճը կռուի, կռիւը ծեծկըւուքի փոխուեցաւ և ա՛ն այր, կին, աղջիկ, մանչ աճագին բազմութիւն մը խառնուեցան իրար, կուռմիները սկսան ելնել ու իջնել, գաւազանները շարժիլ և դաշոյններ փայլեցան. մէկը գլուխէն, ուրիշ մը կոնակէն, միւսը սրունքէն վիրաւորուած դժոխային տեսարան մը ներկայացաւ... ու օրուսն հերոսն էր օղին: Խելացի մարդ մը անշուշտ, պիտի չփափաքի այս խայտառակութեանց կնթարկուել և կորսնցնել ինչ որ ունի մարդավայել և դառնալ գաղան, պարզապէս օղին սիրուն համար:

12. — Փախչիւն գիւնեւորներէն. — Առակ. ԻԳ.

20: Ա. Կորնթ. Ե. 11: «մի՛ ընկերանար զինեմոյներուն» որովհետև անոնք իրենց մարմինը կը մաշեցնեն, որովհետև անոնք կ'աղիստանան, որովհետև զինեմոլութեան հետ զոյգ կ'ընթանան «պոռնկութիւն, կռապաշտութիւն, յախշտակութիւն»: Սրբազան առաքեալը կը պատուիրէ պիղծ նկատել զինեմոլը և «այնպիսիին հետ հաց անգամ չուտել»: Մարդ իր զգաստութիւնը, առաքինութիւնը, խոհեմութիւնը կը վանագէ ալքոլը սիրողներուն հետ յարաբերուելով: Անոնցմէ փախուստ տալը՝ երբեմն կը նպաստէ անոնց խակ դարձի գալուն և զգաստանալուն, քանի որ առիթը կ'ունենան իրենց ընկերութենէն վտարուելուն, ուրիշներէ նախատուելուն պատճառները գանել զինովութեան մէջ:

13.— Սպառնալիք զինովներուն եւ աշխոյ վաճառողներուն. Ես. Ե. 11-12: ԻԸ. 1-3: Ամբ. Բ. 15: «Վայ քեզի, որ ընկերիդ զինի կը խմցնես և քու արբեցող ըմպելիքդ առատ կը բաշխես, որ ուրիշներն ալ արբեցնես, որպէսզի անոնց մերկութիւնը տեսնես»: Գինեմոլներ և զինեմոլներ, դուք ո՛չ միայն զձեզ կը փճացնէք, կ'անպատուէք, այլ նաև զանոնք, որոնց իբրեւ պատիւ «օղի մը հրամմեցէք» ի յանկերգը ունիք միշտ ձեր չրթունքին վրայ և ոգելից ըմպելիքի վաճառումով, ուրիշներուն տուններն ալ կը քանդէք, «կը մերկացնէք» և մանաւրդաբար աղաքներու, տարաբախտ կիներու ողբականիկ հացը, արցունքով թրջուած պատառ մը աս-

տուճը իրենց բերնէն կը խէք, զինեմոլ հայրերու քրակները պարպելով Ձեր անկերուն մէջ, որոնք սակայն միշտ պարտաւ կը մնան, բրովհետև արիւնի գրամը չհարստացնէր ոչ մէկը. սոսկացէ՛ք վրէժխորն գրբութեան երկնային չանթէն՝ որ ձեր գլխուն վրայ կը փոյլատակի:

14.— Աշխոյ գործածութիւնը կը գրիկ մեզ երկիւրեք. Ա. Կորնթ. Զ. 10: Գաղ. Ե. 21: Բացարձակ է առաքելական պատուէրը և որոշ է անկ պատգամը, «պիտի չի ժառանգեն Աստուծոյ թագաւորութիւնը»: Պատիժներ սահմանուած են զինեմոյներուն. Բ. Օր. ԻԱ. 20-21: Յովկ. Ա. 5-6: Ամով. Զ. 6-7: Մատթ. ԻԳ. 49-51: «Քարկուծեցէ՛ք զինովը» կ'որոտայ Մովսէս, «որպէսզի չարութիւնը վերնայ ժողովուրդին մէջէն»: «Սթափեցէ՛ք, ո՛վ զինովներ, լացէ՛ք ու սգացէք, որովհետև ուրախութիւնը տեղ չունի ձեր բերնին մէջ» կը գոչէ Յովկ: Կարգացէ՛ք Ս. գիրքը, ո՛վ դուք, որ կը խորհիք թէ, անոր մէջ ալքոլի գործածութեան, հետեւանքներուն վրայ գրուածներ. արգելքներ ու պատիժներ չկան:

15.— Գինովորքեան օրինակներ Ս. գիրքին.— Կարգացէ՛ք Նոյի կրած անարգանքը՝ Ծնդ. Թ. 21: Նաբաղի պատուհասը՝ Ա. Թագ. ԻԵ. 36: Ուրիսլի փորձութիւնը՝ Բ. Թագ. ԺԱ. 13: Էլբայի մաշը՝ Գ. Թագ. ԺԶ. 9-10: Բենալատի պատմութիւնը՝ Գ. Թագ. Ի. 16: Բազդասարի սոսկալի կո-

չունքը՝ Դան . Ե . 4 : Կորնթացիներուն սրբապղծ-
 ծուծիւնը՝ Ա . Կորնթ . Ժ . Ա . 21 : Կարդացէ՛ք այս
 և նման օրինակները . որոնք կարկառուն ապացոյց-
 ներ են Ս . գրական տեսակէտով ալ , ալքովի վեա-
 սակարութեան և գործած նախճիրներուն :

Ու մենք կը հաւատանք թէ , ոգելից բնակիւք
 քիչ թէ շատ գործածողներ , որոնց սրտին մէջ կը
 գտնուի Աստուծոյ երկիւղը , որոնց համար Մեծ
 Մատեանը նուիրական է տակաւին , եթէ խղճամիտ
 և ուշադիր պրպտումով մը հետեւին այս յօդուա-
 ծիս մէջ մասնանշուած համարներուն , զոչուովի հա-
 ռաչը իրենց կուրծքին մէջ և արցունքի շիթը աչ-
 քերնուէն մէջ վե՛ր նային պահ մը , ազաւինին երկ-
 նային քաջալերութեան , պիտի գտնուին շատեր որ
 յողմեն մոլութեան այդ վիթխարի վիշապին ու
 զգեսնելով զայն , հրաժարին ոգելից բնակիւքներու
 գործածութենէն , և կեանքի նոր փթթումով մը շող
 ու գեղ պիտի փոռն իրենց շուրջը այն ատեն :

ԳԻՆԵՍՈՒԸ

Իրական է պատմութիւնը և հեղինակը ակա-
 նատես անոր՝ կոկիւզացի դրուագներուն :

Ք . . . գաւառին Դ . . . գիւղը կը բնակեր Մ . . .
 որուն հայրը իր անտգիւտ աշխատասիրութեամբ
 բնածին տաղանդով կրցած էր թէ՛ ուսում ստանալ
 և թէ՛ շատ աննշան զիրքի մը ծոյէն բարձրանալ

պատիւի , համբաւի և նիւթական կարողութեան
 նախանձելի աստիճանի մը . ինքն անձամբ դաստի-
 արակած էր իր գաւառիները և ապահոված անոնց
 ապագան :

Աստուհաշունչ ձմեռ օր մըն էր . ձիւն կը տե-
 դար և փոթորիկի մը նախագուշակ ամէն նշաններ
 կը տեսնուէին . Մ . . . այդ օրը գործով մը ուրիշ
 զիւղ մը մեկնելու նախապատրաստուած էր . հայրը
 սակայն , որ արտակարգ զորով ու քրդեսիրութիւն
 ունէր , խտաիւ պատուիրած էր անոր որ չըլլայ թէ
 այդ օր ձամբայ ելնէ և կեանքը վտանգի ենթար-
 կէ . Մ . . . ջանացած էր համոզել թէ՛ վախի տեղ
 չկայ , ու օղը կրնայ բացուիլ , և իրօք ալ քիչ վերջ
 մեղմութիւն մը տեսնուեցաւ օդին մէջ . Մ . . . փու-
 թաց ձին պատրաստել , թամբեց զայն և զինստուն
 մանկով լաւ մը խմեց և մեկնեցաւ . հայրը տեղեակ
 չեղաւ զաւելին մեկնուիլն , ուրկէ կէս ժամ հողիւ-
 անցած էր , յանկարծ անելի փոթորիկ մը սկսաւ ,
 հովը ուժգնօրէն կ'ուռնար և տեղատարափ ձիւնի ի-
 րարանցումէն մթութիւն մը յառաջ եկած էր . որ-
 դեսէր հայրը այդ պահուն կասկածելով տղուն յա-
 մառութեան և գինիմոլութեան վրայ , ուղեց տես-
 նել զայն և ծառաներէն իմացաւ որ մեկնած էր ան
 գինով վիճակի մէջ կէս ժամ առաջ . խտրյն անվե-
 հեր մէկը կանչել տուաւ և խոստացաւ անոր մեծ
 պարգև մը , որ զաւելին ետեւէն հասնելով վերա-
 դարձնէր . պարգևի խոշորութենէն գօտեսնողուած ,

մարդը նոյն հետաքննման մեկնեցաւ սրարչաւ ու փաթոշիկը հետզհետէ կը սասականար . կարելի չէ երեւակայել անձկութիւնը հորը սրտին որ այդ միջոցին կը բաբախէր սասակութեամբ . քառորդ ժամ վերջը վե՛ր բարձրա՛ն մարդը իր ձիով , շնչասպառ վիճակի մէջ ու յայտնեց թէ անկարելի եղաւ իրեն դիմանալ փչող քամիին ու կուրացնող ձիւնին բռնութեան և ստիպուած էր դառնալ սուանց կարողանալու թան մը նշմարել ճամբաներուն վրայ . դժբախտ հայրը իր որդին կորսուած համարելու սե մտածումը ունեցաւ նոյն բուռն և սրտի ստեղծիցաւ մը զգալով ու չաթտիեցաւ . զինքը անկողին փոխադրեցին : Մ . . . սակայն , իր խրոխտ երիվարին եւ համբաւուած ձիավարժութեան շնորհիւ աջողած էր անվտանգ նպատակուած գիւղը հասնիլ , և մինչ ասդին , իր հորը տան մէջ սուգ ու շիւան կը տիրէր ի՛ր պատճառաւ , ու հայրը սգեսպառ մահիճին մէջ կը հեւար , ինքը անդին , գինարբուքի սեղանի մը առջև կը զուարճանար իր բարեկամներուն հետ : Պատուական հայրը երեք ամիս անկողնի ծառայեց և բժշկական ու ընտանեկան աչալուրջ խնամքներուն ու կորովի ջանքերուն միջոցաւ հազիւ կրցաւ ճողովրիլ մահուան ձիրաններէն . սպաքինումէն յետոյ , բժիշկը պատուիրած էր իրեն վերջին ծայր զգուշանալ յուզմունքէ , որովհետեւ , ըսած էր , եթէ անգամ մըն ալ սրտի այդ գաւին բռնուի , կարելի պիտի չըլլայ զինքը ազատիլ . և իրօք , երկու տարի

վերջ , գիշեր մը որթնցաւ ան յանկարծակի նոյն սրտի ցաւով և կէս ժամէն աւանդեց հոգին . հայրը զսուեցաւ իր զաւակին գինեմուլութեան հետեւանքէն յառաջ եկած սրտի ցաւի մը և այս մարդը , որ դեռ յիսուն և ինը տարու էր միայն , իր կորովի կազմով և քաջառողջութեամբ կը խոստանար տակաւին նոյնքան մըն ալ ապրիլ . կենալլաւ եղաւ այս կերպով , ու իրեն մահը ողբացին ո՛չ միայն իր զաւակներն ու պարագաները , այլ ամբողջ գաւառը , որուն օգտակար եղած էր իր հմտութեամբ , իր ազնիւ բնուարժեամբ և մարդասիրական գործերով :

Իր հօր այս ազեցալի մահէն յետոյ , Մ . . . գրտաւ ինքզինքը շրջապատուած զբազմունքներու և գործերու առատութեամբ , գորոնք իր հայրը թողուցած էր կիսկատար իր յանկարծական մահով . շրջապատուած գտաւ նաև զինքը բազմաթիւ կեղծ լսարեկամներէ , որ շոյելով անոր ունեցած գինեմուլութեան աննջանքը , աւելի արծարծեցին զայն , ու կերուխուով ազդեցութեան տակ , անոր հարստութենէն օգտուեցան կրցածնուն չափ . Մ . . . ի վրայ ծանրացած էր հաշուական ահագին խնդիր մը , որուն մէջէն պիտի կրնար դիւրութեամբ ելնել , եթէ չունենար ստեղծ գինով վիճակ մը , որ աստե՛ն բնականաբար զխտակցութիւն չէր ունենար ըրածին ու թողածին . և ահա երեք տարուան մէջ փճացաւ իր հօր ձգած հարստութիւնը և ձեռքէ ելան այնքան գեղեցիկ կալուածներ և ընտանեկան զարդեղեմներ .

կորսուեցան նաև իր պահանջները . զոր ունեցած էր առևտրական ստպարէզին մէջ իր հօր կենդանութեան ատեն :

Մ . . . ունէր տասն և ութ սարկիան զաւակ մը բարեկիրթ , շնորձալի և արտակարգ մտաւորական ուժերով օժտուած . այս տղան անհնարին վիշտ կրղզար ամէն ատեն , երբ կը տեսնէր իր հայրը գինովցած . արտասուք , աղաչանք չազգեցին սակայն հօրը մոլութիւնը զսպելու . և հէգ պատանին կնթարկուեցաւ հիւժախտի , ու մեռաւ այդ ծաղիկ հասակին մէջ , գոհուելով իր հօր գինեմոլութեան . չիջաւ արև մը խոսամնալից , կեանք մը թորմարոյր :

Մ . . . ի եղբայրը հարկադրուեցաւ զատուիլ իր հարազատէն և առանձին տուն փեղ ըլլալ , սո՛սկ անոր գինեմոլութեան պատճառաւ , որուն հետեւանքով իր քոյրերն ալ տառապանքի անագին բաժին մը ունեցան մինչև անոր մահը , որ տեղի ունեցաւ շա՛տ կրկնալի պարագայի մը տակ :

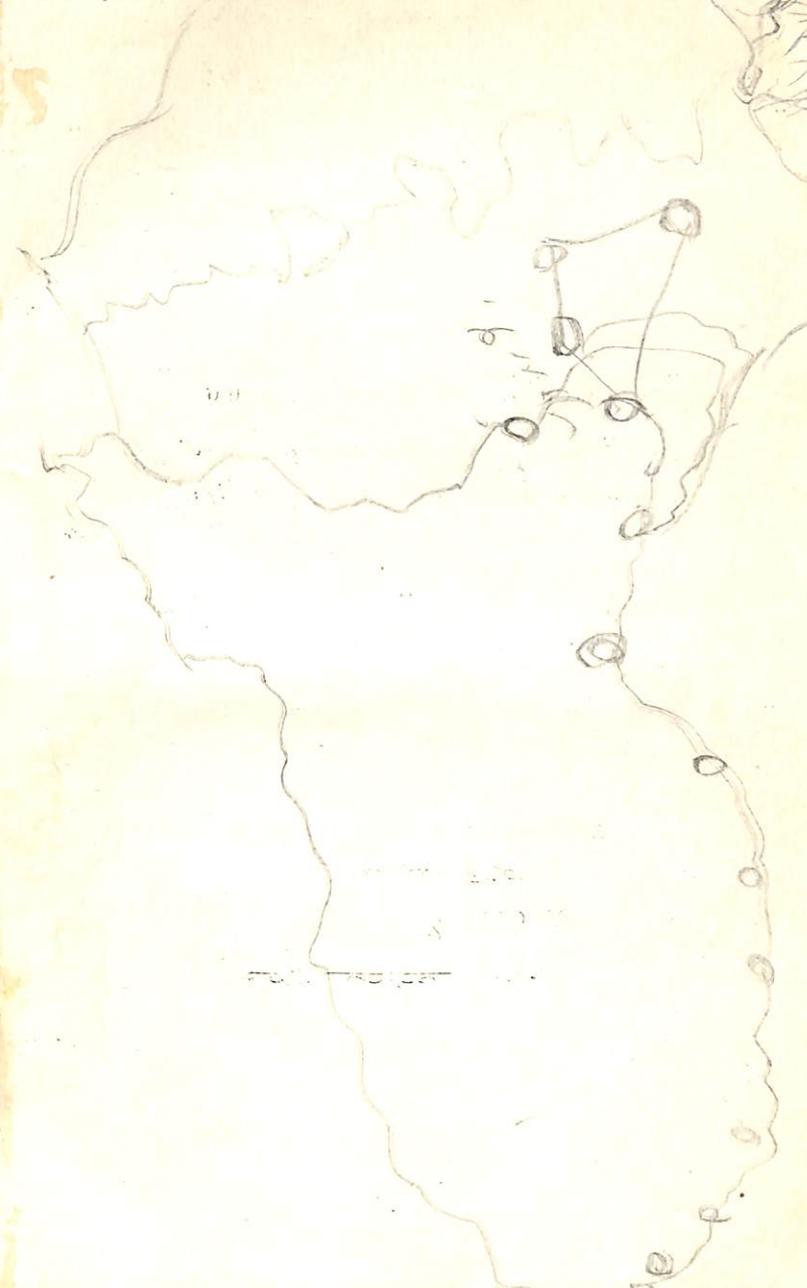
Մ . . . նշանած էր իր մէկ զաւակը , ու անոր հարսանիքին պատրաստութեամբ կըզբաղէր . ապահովաբար այդ օրերուն մէջ աւելի յաճախագէպ պիտի ըլլային իր գինարբուքները , ու հիւանդացաւ ցրտառութեամբ մը . օդին մաշեցուցած էր անոր ներքին գործարանները ու սպառած անոր Ֆիզիքական ուժը . կարճատև հիւանդութեամբ մը մեռաւ ան 54 տարեկան , առանց պսակել տալու իր սիրասուն զաւակը , բան մը՝ որուն տարիներով բաղձացած էր . . . :

Մ . . . ի մահը այդ հանդամանքին տակ շինքան խորունկ ազգեց իր արդէն հիւանդ կնոջ վրայ , որ 15 օր վերջ այն ալ հետեւեցաւ իր ամուսնոյն , մահէն քանի մը ժամ առաջ պսակել տալով իր որբ աղան արիւն արցունքի մէջ . . . : Ճիշտ տարի մը վերջն ալ Մ . . . ի ուրիշ մէկ զաւակը մեռաւ 20 տարեկան , սաստկապէս ազգուած ըլլալով հօր ու մօր յաջորդական մահերէն . և երբեմնի չէն սուներ ամալացաւ , դատարկուեցաւ իր փառքերէն . . . :

Մ . . . իր հօրմէն ժառանգած էր ինչպէս մարմնական քաջակազմութիւն , նոյնպէս և մաքի կորով . բաւական ալ ուսում սուած . երբ խմած չըլլար , շա՛տ գործունեայ էր ան ու խելացի , և շատերու ալ խելք սուող , գործ տեսնող , ազնիւ ու անձնուէր բնասորութիւն մը ունէր և ամէն մարդու հետ գիտէր եղանակը սիրաշահուելու , ու եթէ չուներնար այդ մոլութիւնը , կեանքի մէջ շատ յաջող ու երջանիկ պիտի ապրէր ինքը և ապրեցնէր իրենները . ա՛յս է վկայութիւնը բոլոր զինքը ճանչցողներուն . և սակայն միտ՛կ գինեմոլութեանը պատճառաւ պատահեցան այս ամէն ազէտները , մահերը , դժբախտութիւնները . ու եթէ Մ . . . ի ամբողջ կեանքը հարկ ըլլար գրի առնել , քանի մը հարիւր էջէ գրքի մը պիտի կարօտէր այդ գործը , օդիին պատճառաւ այդ խեղճ մարդուն կնթարկուած զառն վիճակները նրկարագրելու համար :

1751

Handwritten text in a cursive script, likely a historical record or account. The text is arranged in several lines, with some words appearing to be in a different script or dialect. The ink is dark and the paper shows signs of age and wear.

17

ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ԼՈՅՍ ԿՐ ՏԵՍՆԷ

Հեղինակին ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

խիստ շահեկան ուսումնասիրութիւնք:

ԳԻՆ 2 ԳՈՒՐՈՍ

ՅԳՐ Է ՅԿՐ

ԳԻՆ 2 ՂՈՒՐՈՒՇ

6,75

2

10

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱԾՈՒՄԻ ՆՈՒՆԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌՄԱՆՈՒՄԻ ԱՊՐ ԻՆՏԵՐՆԱԿ
ԿՈՄԻՏԵՍԻ ԿԵՆՏՐԱԼԻ ԿԱՆՈՒՄԻ ԿԵՆՏՐԱԼԻ
ԿՈՄԻՏԵՍԻ ԿԵՆՏՐԱԼԻ ԿԱՆՈՒՄԻ ԿԵՆՏՐԱԼԻ

ԳԻՆ 1 ՂՐՇ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱԾՈՒՄԻ ՆՈՒՆԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌՄԱՆՈՒՄԻ ԱՊՐ ԻՆՏԵՐՆԱԿ
ԿՈՄԻՏԵՍԻ ԿԵՆՏՐԱԼԻ ԿԱՆՈՒՄԻ ԿԵՆՏՐԱԼԻ
ԿՈՄԻՏԵՍԻ ԿԵՆՏՐԱԼԻ ԿԱՆՈՒՄԻ ԿԵՆՏՐԱԼԻ

3173-3176

« Ազգային գրադարան

NL0074739

« Ազգային գրադարան

NL0074738

« Ազգային գրադարան

NL0074737

« Ազգային գրադարան

NL0074736

2013

